

SUUDİ ARABİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	11
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	14
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	17
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	19

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Suudi Arabistan Krallığı (SA) DTÖ üyesi bir ÷lke olarak serbest dış ticaret rejimi uygulamaktadır. İthalat rejimi çerçevesinde birçok ürünün serbest şekilde ithalatı mümkün iken bazı ürünlerin ithalatı yasak, bazı ürünlerin ithalatı ise ilgili kurumlardan alınacak izinler çerçevesinde mümkündür.

Bazı ürünlerin ithalatında ise ilgili kurumlardan ön izin alınması gerekmektedir. Örneğın gıda, ilaç ve tıbbi cihazlar için ilgili kurum olan Suudi Gıda İlaç Kurumu -Saudi Food and Drug Authority- www.sfda.gov.sa izni gerekmektedir.

Tüm ürünler için gerekli izin prosedürleri ve gümrük vergisi gibi bilgilere ise aşağıdaki bağlantıda ürün GTP numarasının ilk 4 hanesi girilerek ulaşılabilmektedir. <https://eservices.zatca.gov.sa/sites/sc/en/tariff/Pages/TariffPages/TariffSearch.aspx>

Teknik regölasyona tabii ürünler ile ilgili bilgi ve talep edilen belgelere aşağıdaki bağlantıdan ürün GTP numarası girilerek ulaşılabilmektedir. <https://saber.sa/home/hscodes>

İhracatı yasak ürünlerin listesine ise aşağıdaki elektronik ağ bağlantısından ulaşılabilmektedir. <https://www.saudiexports.sa/en/Export-Information/Pages/prohibited-products-new.aspx>

Ülkede zaman zaman güncel küresel gelişmelere bağlı olarak geçici ihracat yasakları da uygulanabilmektedir.

Gümrük Vergileri

Suudi Arabistan tarafından GCC dışı ÷lkelerden ithal edilen çoğu ürün için %5 oranında GCC ortak gümrük tarifelerini uygulamaktadır. Ancak, Haziran 2020'de yerli ürünlerle rekabet eden ithal ürünler için gümrük vergileri yükseltilmiştir. Sektöre göre değişmekle birlikte %25'e kadar ulaşan oranlarda gümrük vergisi uygulanan ürünler bulunmaktadır. Bu vergi artışının uygulandığı ürün kategorileri arasında süt ürünleri, gıda maddeleri, kimyasal ürünler, plastikler, kauçuk ve türevleri, kağıttan yapılmış ürünler, tekstil, çelik, cam, alüminyum, makineler ve ekipmanları bulunmaktadır. Bu kapsamda Suudi Arabistan uygulanan gümrük vergilerinde diğer konye üyelerinden ayrıŐmaktadır.

Ayrıca tarımsal ürünlerde yerli üretimin olduğu dönemlerde geçici olarak bazı ürünlerde gümrük vergisi oranları yükseltilmektedir (%15 seviyesine) söz konusu ürünlerin listesi, dönemleri için bağlantı incelenebilir. <https://www.customs.gov.sa/en/agricultural-calendar>

Uygulanmakta olan güncel gümrük vergilerini aşağıda yer alan link üzerinden kelime ve GTP kodu kullanarak sorgulamak mümkündür. <https://eservices.zatca.gov.sa/sites/sc/en/tariff/Pages/TariffPages/TariffSearch.aspx>

Diğer taraftan bazı ürünlerde referans fiyat uygulaması da bulunmaktadır.

İç Vergiler ve Oranları

2018 yılı başından itibaren ülkede KDV uygulaması devreye girmiş olup standart KDV oranı 2020 Temmuz ayından itibaren yüzde %15 olarak uygulanmaktadır. Öte yandan tütün ve tütün ürünlerinde %100; gazlı içeceklerde %50; enerji içeceklerinde %100; tatlandırılmış içecekler %50; elektronik sigaralar ve kartuşları %100 özel tüketim vergisi alınmaktadır.

Gelir vergisi bulunmayan ülkede, yabancı yatırımcılar %20 kurumlar vergisine tabii iken, yerli yatırımcı ve iş sahiplerinin varlıklar üzerinden %2,5 oranında zekât ödemektedir.

Suudi veya KİK ülkesi vatandaşı olmayanların SA'da kurdukları kalıcı şirketler aşağıda belirtilen üç koşuldaki ikisini taşımaları halinde zekâta tabii olmaktadır.

- Yönetim kurulu, şirket politikalarını belirledikleri düzenli toplantılarını SA'da gerçekleştiriyorsa (fiziksel olarak veya elektronik ortamda)
- Yönetime ilişkin kararları SA'da alınıyorsa
- Söz konusu şirket gelirlerinin %50'den fazlasını SA'da kazanıyorsa,

yerleşik bir şirkette ait hisselerin yerleşik olmayan bir hissedar tarafından elden çıkarılmasına %20 sermaye kazancı vergisi uygulanır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

S.A.'ya ihracatta a) Tarımsal ve Gıda Ürünleri. b) İlaç ve Kozmetik. c) Tıbbi cihazlar ve ekipmanlar. d) Ham petrol e) Askeri ürünler dışındaki tüm ürünler için uygunluk sertifikası arandığından, sevk öncesi inceleme gözetim zorunluluğu bulunmaktadır.

GSO, SASO standartları ve SFDA düzenlemelerine göre denetimler temel olarak ithalat aşamasında yapılmakla beraber, ürün iç piyasada iken genellikle Belediye ve Kırsal İşler Bakanlığı tarafından denetimler yapılmaktadır. Gıda, ilaç, kozmetik ve tıbbi cihaz ürün gruplarında denetim SFDA tarafından; Tarım ürünlerinde Tarım bakanlığı; ham petrol ve yakıtlarda Petrol ve Mineral kaynaklar Bakanlığı; kitap, dergi, yayın gibi ürün gruplarında Kültür ve Enformasyon Bakanlığı; telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri ürün ve hizmetlerinde İletişim ve Bilgi Teknoloji Komisyonu; silah, cephane, kimyasal maddeler ve askeri ekipman gibi ürün gruplarında İçişleri Bakanlığı tarafından denetim yapılmaktadır. Yukarıda yer alan ürün grupları dışında yer alan ürünler SASO tarafından gümrük yetkilileri ile birlikte yapılmaktadır.

Ülkenin standart ve teknik düzenleme uygulamaları genel hatlarıyla KİK Standartlarına uygun olarak belirlenmektedir. Diğer kurumların mevzuatına tabii olan aşağıda listelenen ürünler ise bu uygulamanın dışındadır.

- Medikal ve Sağlıkla ilgili ürünler
- Teşhir ve örnek ürünleri
- Geçici ithalata konu ürünler
- Gıda ürünleri
- Savunma sanayi ürünleri
- Kişisel eşyalar

SA'da ürünler standart ve teknik düzenlemeler çerçevesinde üç ana grup altında değerlendirilmektedir. Yüksek riskli ürünler (gaz yakan cihazlar, inşaat demiri vb.), orta riskli ürünler (tekstil, alüminyum levha vb.) ve düşük riskli ürünler.

Bu ürünler içinde Yüksek riskli ürünler için Quality Mark almak zorunludur, bu belge diğer ürünler içinde alınabilmekte olup, daha pahalı ve kapsamlı olduğundan ancak zorunlu olmadığından genellikle tercih edilmemektedir. Orta ve düşük riskli ürünlerde ise, ürünler için teknik düzenleme olması halinde, ürün uygunluk belgesi düzenlenmelidir (COC-Product Certificate of Conformity).

Diğer taraftan teknik regülasyona tabii bazı ürünler için ayrı belgeler alınması da söz konusu olabilmektedir. Örneğin; Ev elektronik ürünlerinde GMark (Gulfian,Mark), enerji verimliliği (IECEE) vb.

Yukarıda ifade edildiği üzere, ihracatçılar üretim (PCOC) veya sevk öncesinde (SCOC) aşamasında, akredite kuruluşa (TSE, Intertek, SGS, TUV vb.) veya akredite olan Laboratuvarlardan birine başvurularak, ürünlerin test ettirir ve/veya uygunluk belgesi işlemlerini başlatılması gerekmektedir. Ürünler ilgili standart veya teknik düzenleme çerçevesinde testlere tabii tutulur ve üretim aşamasında bir inceleme yapılır. Gerekli belgeler kontrol edildikten sonra belli bir süre geçerli olan uygunluk belgesi verilir.

Diğer taraftan teknik regülasyona tabii ürünler (üretim sonrası veya ithalat öncesi) için saber kayıt sistemi zorunluluğu bulunmaktadır. Bahse konu kayıt SA'daki üretici veya ithalatçının sorumluluğunda olup ithalattan önce ürünle ilgili gerekli belgeleri ihracatçıdan talep ederek sisteme girmek durumundadır. Ancak, çoğu zaman ülkedeki ithalatçılar bu işle uğraşmak istemeyip tüm bilgilerin ihracatçı tarafından girilmesini talep etmektedir. Bu uygulamaya ilişkin en güncel bilgilere <https://saber.sa/> elektronik ağ adresinden ulaşılabilmektedir. Bahse kayıt zorunluluğun zaman içinde diğer ürünleri de kapsamı öngörülmektedir.

Yukarıda ifade edilen belgelerin önemli bir kısmı diğer kuruluşların yanında TSE'den de alınabilmektedir. Bu belgeyi Türkiye'de TSE'nin Gebze Kalite Kampüsünde yer alan, Uluslararası Gözetim Müdürlüğü vermektedir (ilgili birimin telefonu +90 262-7231313). İlgili kurum elektronik ağ sayfası: www.saso.gov.sa

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

1 Ocak 2019 itibariyle Suudi Standart, Metroloji ve Kalite Organizasyonu (SASO) SALEEM programı kapsamında on-line sertifikalandırma programı SABER platformunu devreye aldığını duyurmuştur. Bu program kapsamında SASO tarafından motor yağları, deterjanlar, yapı ve inşaat malzemeleri, boyalar, asansörler, araç yedek parçaları ve tekstil ürünleri ile ilgili teknik regülasyonlar yayınlanmış olup yeni regülasyonlar yayınlanmaya devam etmektedir.

Söz konusu sistem ile gıda ve tarım ürünleri, ilaç ve tıbbi cihazlar, kozmetik ve ham petrol dışındaki tüm endüstriyel ürünlere ait regülasyonlar yayınlanması beklenmektedir.

Halihazırda güncel regülasyon listelerine <https://saber.sa/home/regulations> adresinden erişim mümkündür. Diğer taraftan, SA’da piyasaya arz edilecek ürünlerin uyumlu olmak zorunda olduğu teknik düzenlemelere <https://saber.sa/home/hscodes> linkinden GTP kodu kullanarak sorgulama yapmak mümkündür.

G İşareti (G Mark); Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen’in oluşturduğu Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (Gulf Cooperation Council - GCC) ülkelerine ihraç edilecek alçak gerilim ve oyuncak ürünleri için ilgili yönetmeliklerin gerekliliklerine uygunluğunu göstermekte olup, uygunluğu tescil edilmiş ithal ürünlere bu işaretin iliştilmesi zorunludur.

Kalite İşareti (QM-QMark); Suudi Arabistan tarafında gerçekleşen mevzuat değişikliği kapsamında “Suudi Kalite İşaretini” vermek üzere Kısmi Yetkilendirme Anlaşması, TSE ile SASO arasında 7 Haziran 2017 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma ile TSE, ülkemiz firmalarının Suudi Arabistan’a gerçekleştirecekleri ihracatta teknik engeller ile karşılaşmaması için SASO tarafından yetkilendirilmiş kuruluş olarak firmalarımızın taleplerini almaya başlamıştır.

Enerji Verimliliği Sertifikası; 2016 yılı başında Türk Standartları Enstitüsü Deney ve Kalibrasyon Merkezi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Enerji Verimliliği İhtisas Laboratuvarları, Suudi Arabistan Standart Kuruluşu (SASO) tarafından SL&S (Saudi Label and Standards) çerçevesinde Onaylanmış Laboratuvar olarak atanmıştır. Soğutucular, çamaşır makineleri, elektrik motorları, aydınlatma ürünleri TSE Gebze Kalite Kampüsünde; klimalar ise TSE Tuzla Kampüsünde bulunan laboratuvarlarda test edilmektedir.

Helal Sertifikası; Suudi Arabistan’a yapılacak kırmızı et, kanatlı et ve mamulleri ihracatında helal belgesi gerekmektedir. Söz konusu belgenin alınabilmesini teminen SFDA’nin ayrıca onayı gerekmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde helal belgeleri TSE tarafından düzenlenmektedir. Diğer taraftan, SA’ya ihraç edilen söz konusu ürünlere yönelik helal standartlar Körfez Standartlar Kurumu’nun (GSO) GSO-993-2015 no’lu belgesinde düzenlenmiştir.

Tüm bunlarla birlikte, gıda ve tarım ürünleri, ilaç ve tıbbi cihazlar ile kozmetik ürünleri için SFDA’dan onay alınması gerekmektedir.

Zorunlu belgelendirme talep edilen ürünler	Talep edilen belgenin mahiyeti (CE, helal sertifikası, diğer)	Söz konusu belgeleri veren/düzenleyen kurum/kuruluş	Kabul gören diğer ülkelere ait belgeler
Gıda ve Tarım Ürünleri, İlaç ve Tıbbi Cihazlar, Kozmetik ve Ham Petrol Dışındaki Tüm Endüstriyel Ürünler	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)	Türk Standartları Enstitüsü (TSE) SGS Intertek TUV	

Zorunlu belgelendirme talep edilen ürünler	Talep edilen belgenin mahiyeti (CE, helal sertifikası, diğer)	Söz konusu belgeleri veren/düzenleyen kurum/kuruluş	Kabul gören diğer ülkelere ait belgeler
Alçak Gerilim Elektrik Ürünleri ve Oyuncak Ürünleri	G-Mark (Gulf Mark)	TSE	
Düşük Alaşımli Çelikler, Karbon Alaşımli Çelikler, Çimento, Seramik Fayanslar, Alüminyum Kompozit Paneller, Elektriksel Bağlantılar (fiş, priz, kablolar)	Q-Mark (Quality Mark)	TSE	
Elektrikli ve Elektronik Ürünler	SASO IECEE Recognition Certificate (SIRC)	TSE	
Elektrikli Ürünler	Enerji Verimliliği Sertifikası	TSE	
Canlı Hayvan	Sağlık Sertifikası Soy Ağacı Sertifikası Hayvan Sağlığı Raporu	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
İşlenmiş Gıda Ürünleri	Sağlık Sertifikası Biotek Sağlık Sertifikası (Biotek içeriği %1'i geçmesi durumunda)	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Kırmızı et, kanatlı et ve mamulleri	Sağlık Sertifikası Helal Sertifikası Kesim Sertifikası (İslami Usullere Göre)	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı TSE	
Kanatlı et ve mamulleri	Veteriner Sertifikası	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Süt Ürünleri	Sağlık Sertifikası Veteriner Sertifikası	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Balık ve Su Ürünleri	Sağlık Sertifikası	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Meyve ve Sebze	Bitki sağlık sertifikası (phytosanitary certificate)	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Bitki Tohumu	Bitki sağlık sertifikası Tohum Analiz Sertifikası Biotek Sağlık Sertifikası (Biotek içeriği %1'i geçmesi durumunda)	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	
Tahıl ve Yem	Bitki sağlık sertifikası Tahıl Analiz Sertifikası Fumigaston Sertifikası Biotek Sağlık Sertifikası (Biotek içeriği %1'i geçmesi durumunda)	SFDA T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı	

Zorunlu belgelendirme talep edilen ürünler	Talep edilen belgenin mahiyeti (CE, helal sertifikası, diğer)	Söz konusu belgeleri veren/düzenleyen kurum/kuruluş	Kabul gören diğer ülkelere ait belgeler
Orman Ürünleri	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)		
Kozmetik Ürünleri	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)	SFDA	Intertek, SGS, TUV and Cotecna
Tıbbi ilaçlar	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)	SFDA	
Laboratuvar Kimyasalları ve Solüsyonlar	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)	SFDA	
Tarımsal ilaçlar	Uygunluk Sertifikası (Certificate of Conformity)	SFDA	

Helal Belgesi: Suudi Arabistan'a yapılacak kırmızı et, kanatlı et ve mamulleri ihracatında helal belgesi gerekmektedir.

SA'ya ihraç edilen söz konusu ürünlere yönelik helal standartlar Körfez Standartlar Kurumu'nun (GSO) GSO-993-2015 nolu belgesinde düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, SA makamları tarafından yapılan bildirimlerde ülkede yeni bir helal sisteminin başlatılacağı, bu sistemde uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca (UDK) verilecek helal belgelerinin SASO tarafından onaylanacağı ve OIC/SMIIC standardının yeni sistemin ana standardı olarak kabul edileceği belirtilmektedir.

Bununla birlikte, helal belgelerinin SASO tarafından onaylanabilmesi için Suudi Akreditasyon Kurumundan veya Uluslararası Helal Akreditasyon Forumuna (IHAF) tam üyeliği bulunan akreditasyon kuruluşlarından akredite UDK'larca düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Suudi Arabistan'a gönderilecek malların iklim koşulları nedeniyle; toza, aşırı ısıya ve yüksek neme dayanacak şekilde paketlenmesi önerilmektedir.

Genel olarak, ürünün Suudi Arabistan'a özgü SASO standardı veya SASO tarafından benimsenen bir standardı varsa, etiketlemenin bu standartlara göre yapılması gerekmektedir.

Ürünün geçerli bir SASO standardı yoksa ancak geçerli bir Bölgesel/Uluslararası Standardı varsa (örneğin, IEC/ISO/GSO/EN/ASTM), etiketleme gereksinimleri geçerli Bölgesel/Uluslararası Standart uyarınca olmalıdır. Ürünün uygulanabilir özel bir standardı olmadığı veya işaretleme dilinin ürünün geçerli standardında belirtilmediği diğer durumlarda ise etiketleme Arapça veya İngilizce olabilir.

Öteyandan, uyarı ve güvenlik talimatları ile ilgili tüm işaretler Arapça veya Arapça ve İngilizce olmalıdır. Kullanım kılavuzları veya broşürler Arapça veya hem Arapça hem de İngilizce olmalıdır.

Ülkeye ihraç edilecek ürünlerin üzerinde, hangi ülke menşeli olduğunu gösteren, Arapça veya İngilizce çıkmayacak ve zarar görmeyecek şekilde görünür bir yerde etiket olmalıdır. Çift menşe işaretlemesi, örneğin:" "Designed in AAA, Made in BBB" ya da "Assembled in AAA, Made in BBB" ya da "Engineered in AAA, Made in BBB" gibi, farklı menşe ülkelerini ifade eden ibareler kabul edilmemektedir.

Öte yandan, 2020 yılı başından itibaren tüm ürünler için barkod zorunluluğu getirilmiştir. Amacı ürünlerin geçmişlerinin takip edilebilmesi olarak ifade edilen barkodların GTİP bazında değil farklı özellikteki ürünler için ayrı ayrı olması gerekmektedir. Bu çerçevede barkod uygulamasında firmalarımızın halihazırda GS1 sistemine uygun aldıkları barkodlar geçerli olurken, diğer barkod türlerinin kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Her Üretici/İhracatçı kendi ülkesindeki GS1 kuruluşundan barkodlarını temin edebilir. <https://www.gs1tr.org/>

Türkiye'de barkodların alınması ile alakalı ayrıntılı bilgiyi aşağıdaki linkten bulabilirsiniz. <https://gs1.tobb.org.tr/barkod10adim.php>

Diğer taraftan ürüne göre değişen şekilde ürün üzerindeki etiketlerde yer alması gereken hususlar ayrıca belirtilmektedir.

Öte yandan yine bazı ürün gruplarına dönük ayrı etiket zorunlulukları da bulunabilmektedir. İlgili elektronik ağ sayfaları:

www.saso.gov.sa

www.sfda.gov.sa

www.saber.sa

Teknik Engeller

Yabancı ürünler ve iş insanları için en önemli teknik engeller arasında; ticarete dönük yabancı yatırım koşullarının zor olması, çalışanların Suudileştirilmesine dönük uygulamalar, standartlar ve teknik düzenlemeler, kamu ihalelerinde performans ve yerli katma değer gereklilikleri, fikri ve sınai mülkiyet hakları, geciken ödemeler, anlaşmazlık durumunda yetkili mahkemeler ve vize konularında yaşanan sıkıntılar sayılabilir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır.

Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir.

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

SA'da fikri ve sınai mülkiyet haklarının tescili Ticaret Bakanlığına bağlı Suudi Fikri ve Sınai Haklar Otoritesinin (Saudi Authority for Intellectual Property) yetkisindedir. Kurum, patent, telif hakkı, marka, endüstriyel tasarım, entegre devre tasarımı başlıkları altında hizmet vermektedir.

Fikri, Sınai Mülkiyet Haklarının korunabilmesi için, bu hakların mülkiyetinin yerel yasalar uyarınca ülkede tescil ettirilmesi gerekir. Türkiye'de yapılmış olan ticari marka tescili veya patenti Suudi Arabistan'daki haklarınızı korumaya yeterli olmayacaktır. Telif haklarının yetkisiz kullanımına karşı koruma, ulusal yasalara ve Suudi Arabistan'ın üye olduğu uluslararası fikri mülkiyet anlaşmalarına bağlıdır.

Suudi Arabistan, Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Ticari Marka Yasasını (Eylül 2016'da yürürlüğe giren) kabul etmiştir. Aynı zamanda Suudi Arabistan, KİK üyeleri arasında fikri mülkiyet uygulamalarını uyumlu hale getirmeyi amaçlayan KİK Patent Yasası ve KİK Gümrük Yasası'nın da üyesidir. Diğer KİK ülkelerinde olduğu gibi Suudi Arabistan'da da patent kaydı ve ticari markaların tescili ilk dosya kaydına dayanır. Bu nedenle, ürün veya hizmetlerin piyasaya sunulmadan önce patent ve marka haklarının korunması için bir stratejinin belirlenmesi faydalı olacaktır.

Bu çerçevede, ülkede bu alanlarda hak sahipliği ilgili kuruma ilgili alanda yaptırılacak kayıt ile mümkündür. İlgili kurum elektronik ağ sayfası: <https://www.saip.gov.sa/en/>

Dağıtım Kanalları

Ülkede etkin bir şekilde yer almak isteyen ihracatçıların, ürünleri sürekli bir şekilde tüketiciye ulaştırabilecek, gerektiğinde teknik destek verebilecek ve yerel düzeyde yaşanabilecek sıkıntıları aşma konusunda destek olabilecek bir veya birkaç yerli distribütör ile çalışması her zaman tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyenin diğer bir sebebi ise yabancıların sadece ticaret yapmaya dönük %100 yabancı sermayeli bir şirket kurma koşullarının oldukça ağır olmasıdır.

Distribütörlük, tüm ülkeye münhasır verilebileceği gibi, ülkenin üç ana ekonomik bölgesi (Cidde-Batı, Riyad-Orta, Dammam-Doğu) çerçevesinde de verilebilir. Distribütörlük anlaşmalarının sonlandırılması her zaman kolay olmamakla birlikte son zamanlarda devreye giren mevzuat ile daha kolay hale gelmiştir. Öte yandan, KİK ülkelerinden herhangi birindeki bir şirkete tüm KİK'i kapsayacak ve oralarda şirketin kendi dağıtım ağını oluşturmasına imkân verecek franchise veya distribütörlük de vermek tercih edilebilen bir yöntemdir.

Suudi Arabistan nüfusunun %84'ü zincir perakendecilerin ve franchise satış noktalarının yoğun bir şekilde yer aldığı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Ayrıca ülke Körfez'deki en büyük perakende pazarı olarak öne çıkmaktadır. Suudi Arabistan'daki franchise pazarı, son on yılda çok sayıda başarılı yerli ve yabancı girişimlerle birlikte dikkate değer bir büyümeye tanık olmuştur.

Ayrıca sosyal medyanın da etkisiyle uluslararası tanınırlığı olan markaların sayısındaki artışa paralel olarak ülke de faaliyet gösteren franchise markalarının sayısı da artmaktadır. Özellikle kafe/restoran, tekstil, moda ve aksesuar ürünleri, mağazacılık ve elektronik markalar franchise alanında öne çıkan sektörlerdir.

Ülkede faaliyet gösteren franchise'ların çoğu, Al Hokair Fashion Retail, Olayan, Saudi Catering & Contracting Co., Shahia Food Ltd. Co., Kuwait Food Company (Americana), Naghi Group, Al Safwa Food Group, Arabian Entertainment Co.Ltd., MH Alshaya Co., Landmark Group ve Al Sawani gibi yerel ve bölgesel şirketler tarafından yürütülmektedir.

Distribütörlük vermek veya franchise anlaşmasından önce yapılması gereken en önemli hususlardan birisi ihracatçının markasını Türkiye'deki şirketi adına SA'da kaydettirmesidir. Diğer taraftan bahse konu ürünlerin ithalatı ve piyasaya arzı ön izin gerektiren ürünler ise (gıda, ilaç, medikal cihaz vs.) bu izinlerin İhracatçı firmanın kendi adına yaptırması, ileride distribütör değiştirme aşamasında sıkıntı yaşanmasına engel olacaktır.

2016 yılında toptan, perakende ve franchise sektörleri serbestleştirilerek, daha önceden gerekli olan yüzde 25 yerel mülkiyet gerekliliği kaldırılmıştır. Perakende ve toptan satış işletmelerinin %100 yabancı mülkiyetli olmasına izin verilmiştir. Ayrıca sınıai işletmelerin kurulumu yabancı girişimcilere açıktır ve üretici lisansına sahip yatırımcılar ürettikleri ürünlerin ticaretini yapabilmektedir.

Tüketici Tercihleri

Genel olarak Suudiler marka ürünleri tercih etseler de günümüzde artan bir şekilde kalite/fiyat oranına dikkat eden bir yaklaşım sergilemektedirler. Fiyatlamaya yaparken, Suudi Arabistan riyalı ve ABD doları kurunun 1USD = 3,75 SAR'da sabit olduğu dikkate alınmalıdır. Suudi tüketiciler için talep edilen ürünle ilgili bir yerli muhatapın olması büyük önem arz etmektedir.

Suudi Arabistan'da da satış sonrası hizmetlerin sağlanması, uzun süreli müşteri kazanmak ve pazarda tutunmak için çok önemlidir. Suudiler, yabancı bir firmanın ülkedeki fiziksel varlığını; bir sorunla karşılaşıldığında muhatap birilerinin bulunulabileceğinin somut bir işareti olarak değerlendirmektedir. Malların mevcut stoklardan hızlı teslimatı ve kalifiye destek teknisyenlerinin varlığı da tüketici tercihlerinde önemli etkiye sahiptir. Genellikle ekipman tedarikçilerinin bakım ve yedek parça sağlamaı tüketicilerin beklentileri arasındadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Suudiler e-posta, telefon vb. yöntemler üzerinden ilk defa tanıştıkları kişiler ve şirketler ile ticaret ilişkisine girmeyi tercih etmez, daha çok birebir tanıştıkları kişiler üzerinden ticari ilişki kurarlar. Bu nedenle Suudi alıcılar ile Türkiye'deki ve/veya SA'daki fuarlarda bir araya gelmek veya ülkeyi ziyaret etmek önemlidir.

Öte yandan, ürün pazarlaması ve tanıtımında, sosyal medya ilk sıralarda yer alırken, büyük marketlerdeki ve alışveriş merkezlerindeki tadım ve tanıtım faaliyetleri de etkili yöntemler arasındadır. Diğer önemli pazarlama kanalları ise televizyon ve radyodur.

Kamu İhaleleri

Suudi Kamu Müteahhitlik ve İhale Kanununda, yerli katma değerin tercih sebebi olduğu açık bir dille ifade edilmesine rağmen (kamu tarafından yapılacak alımlarda) aranan şartları taşıyan şirketlere ve kişilere eşit fırsatlar tanınacağını ve eşit muamele uygulanacağını belirtmektedir. Yapılacak kamu ihalelerinin internet sayfası üzerinden duyurulması esas olup; aciliyet halinde, ihtiyaç duyulan alım için hizmet ve ürün sağlayıcıların sayısı az olduğunda ya da alımın 500 bin SAR'dan düşük bedele sahip olması durumunda çağrı ile; acil durularda ve alımın 100 bin SAR'dan düşük bedele sahip olması halinde doğrudan alım yönteminin uygulanması mümkündür.

Öte yandan kamu projelerinde, kamunun gerçek ihtiyaçları gözden geçirerek %10'unu aşmayan değer artışı ya da %20'ye kadar iş azaltmaya gitmesi mümkündür. Ayrıca zamanında bitirilemeyen işlere proje bedelinin %20'sine kadar ceza uygulanabileceği ve bu şartlara aykırı sözleşmelerin imzalanamayacağı yine açıkça ifade edilmektedir. Sözleşmeye tahkim şartı koymak isteyen ihale sahibi kamu idaresi buna ilişkin maddeyi Maliye Bakanlığının görüşünü alarak koyabilmektedir.

İhaleye teklif verilirken teklifin %1'den %2'ye varan oranda ön teminat yatırması gerekmektedir. Teminat yatırılmadan yapılan teklifler geçersiz sayılmaktadır. Doğrudan alımlarda teminat gerekli görülmemektedir. İhalenin sonuçlanmasının ardından ihaleyi alan firmanın 15 gün içerisinde sözleşme bedelinin %5'i kadar teminat yatırması gerekmektedir. Ancak bu oran Bakan onayı ile artırılabilir. Verilecek teminatın, yerel bir bankadan ya da yerel banka aracılığıyla sunulmak üzere yabancı bankadan alınacak teminat mektubu ile yapılması mümkündür.

Son dönemlerde, savunma sanayi başta olmak üzere, Aramco'nun projelerinde %70'e varan yerlilik şartı aranabilmektedir. Bu çerçevede, Kamu İhalelerinde Yerli Katkı komisyonu kurulmuştur.

SA'da açık, davetli, pazarlık usulü, doğrudan alım, endüstriyel konsolidasyon ve teknoloji transferi, elektronik ters müzayede ve iki aşamalı ihaleler mümkün olup, genel olarak tercih edilen yöntem ihalenin bu iş için oluşturulmuş elektronik ağ sayfasında (<https://etimad.sa/>) duyurulması şeklinde olan açık ihale yöntemidir. Son yapılan değişiklikler ile mevzuata birçok ihale konusu (hizmet alımı, mal alımı, inşaat vs.) için ayrı ayrı hazırlanmış örnek sözleşmeler derç edilmiştir.

1 Ocak 2024 tarihinden itibaren Suudi Arabistan'da düzenlenen kamu ihalelerine firmaların katılabilmesini için ilginin firmanın bölgesel merkezlerinin (regional headquarter) Suudi Arabistan'da mukim olması gerekmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

SA coğrafi olarak özellikle tarım yapmaya çok uygun bir ülke olmadığı için tarım ve hayvancılık üretimi de oldukça kısıtlıdır. Çorak ve tuz oranı yüksek topraklar verimli üretimi yapmayı zorlaştırmaktadır. Öte yandan, sık sık görülen bitki ve hayvan hastalıkları da kısıtlayıcı bir etkidir. Yıllar itibariyle sektörün ülke GSYH'sinden aldığı pay %2-2,5 aralığında seyretmektedir. 2022 GSYH verilerine göre bu oran %2,6 ile sınırlı kalmıştır.

Ülkede sürdürülebilir tarım konusu öne çıkmış, bu çerçevede, bir dönem tarıma özel destekler verilerek tarımsal ürün kapasitesi artırılmaya çalışılmıştır ancak özellikle tatlı su kaynaklarının yetersiz olması bu desteklerin susuz tarım gibi daha yenilikçi arayışlara kaydırılmasına sebep olmaktadır. Öte yandan, Suudi girişimcilerin tarıma uygun başka ülkelere yatırım yaparak, oralardan elde ettikleri ürünleri ülkeye getirmeleri de devletin üzerinde durduğu bir yöntemdir.

İlgili bakanlığın en son 2019 yılında açıklanan verilerine göre SA pazarın %30'unu yerli üretim ile karşılarken, sektör 262 bin tarımsal işletme, yaklaşık 85 bin hayvancılık ve kültür balıkçılığı çiftliğinde yaratılan 902 bin istihdam ile GSYH'ye katkı yapmaktadır.

SA'nın en önemli tarım ve hayvancılık ürünleri arasında, hurma, süt ürünleri, yumurta, tavuk ve kültür balıkçılığı ürünleri sayılabilir. Diğer taraftan, incir, üzüm, karnabahar, brokoli, salatalık, patlıcan, kabak ve lahanada üretilen ürünler arasında yer almaktadır. En önemli tarımsal ihraç ürünü ise hurma, süt ürünleri ve yumurta olup ihracatının önemli kısmı (hurma hariç) KİK ülkelerine gerçekleşmektedir.

Yerel olarak temel bazı ürünleri dışında kalan ürünlerde SA bölgenin en önemli pazarıdır. SA İstatistik Kurumu verilerine göre 2022 yılında ülkenin tarım ürünleri ithalatı 29,1 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Bu ithalatın 9,2 milyar dolarlık kısmı paketli gıdalardan; 13,3 milyar dolarlık kısmı meyve, sebze, yağlı tohumlar, hububat ve bakliyattan ve 6,5 milyar dolarlık kısmı canlı hayvan ve hayvansal ürünlerden oluşmaktadır.

Tarım ve hayvancılık alanında araştırma faaliyetleri yürüten 6 araştırma merkezi yanında, 29 üniversitenin yanında 5 adet tarım özelinde yükseköğretim bulunmaktadır.

Sanayi

Beklendiği üzere SA sanayisi hala ham petrol ile gaz ürünlerinin işlenmesine dayanmaktadır. Toplamda imalat sanayi GSYH'nin yaklaşık %12'sini oluştururken, ham petrolün rafinasyonu bu tutarın 3,3 puan civarında bir bölümünü meydana getirmektedir. İmalatta öne çıkan sektörler incelendiğinde; metal dışı mineral ürünleri (beton, çimento vb.), kauçuk ve plastik ürün imalatı, metal ürünler, gıda ürünleri, kimyasal ürünler ön plana çıkarken, metal (alüminyum başta olmak üzere), mobilya, elektrik malzemeleri, makine ve kâğıt üretimi de imalatın önemli sektörleri arasında yer almaktadır.

Ancak, bu sektörlerdeki yerli üretimde çoğunlukla ithalata dayanmaktadır. Petrol, petrokimya, kimyasal ürünler, metal, metal dışı mineraller dışında kalan sektörlerde; küçük ve orta ölçekli firmaların yoğunluğu bulunmaktadır. Ülke sanayi ürünlerinde de net ithalatçı konumundadır.

Hizmetler

Ülke GSYH'sinde hizmetler sektörünün önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Ülkenin 2030 Vizyon programı çerçevesinde ekonomisini çeşitlendirmek adına öncelik verdiği sektörlerin başında hizmetler yer almaktadır. Ülkenin başta turizm ve finansal hizmetler bakımından bölgenin lideri olma hedefi bulunmaktadır. Hizmetler sektörünün GSYH içerisindeki ağırlığı da artmaya devam etmektedir. 2022 yılında toptan ve perakende satış, restoran ve konaklama hizmetleri sektörünün GSYH'ye katkısı %9,2 olmuştur. Ulaşım, iletişim ve depolama hizmetlerinin de toplam hasıladan aldığı pay büyümektedir. Bu kapsamda anılan sektörün 2022 yılında GSYH'ye katkısı %5,6 olarak hesaplanmıştır.

Ülke inşaat sektörü açısından bölgesinin ve belki de dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu çerçevede inşaat sektörünün toplam 2022 yılında GSYH içindeki payı %4 olarak kayda geçmiştir. Hizmet sektörü altında bir diğer önemli başlık finans, sigorta, sektörü olup, bu sektörün toplam GSYH içindeki payı %9,6 olmuştur.

2030 Vizyonu kapsamında turizm sektörü ülkenin en fazla kaynak ayırdığı hizmet sektörüdür. Ülkenin 2030 yılına kadar 100 milyon turist hedefi bulunmaktadır. Bu rakam güncel durumda en fazla turist ziyaret ettiği Fransa'nın senelik ziyaretçi sayısının da üzerindedir. Anılan hedef kapsamında ülkede konaklama hizmetleri alanında eğitim, eğlence, aracılık hizmetleri, yazılım gibi tüm alanlarda çok büyük bir açık bulunduğunun söylenmesi mümkündür.

Din turizmi dışında kalan alanlarda turistik destinasyonlar oluşturulmak üzere değeri 500 milyar doları bulan mega projeler hayata geçirilmektedir. Bu projeler arasında Neom, Red Sea Development Project, Amaala, Qiddiye ve Diriyah Gate en önemli projelerdir.

Madencilik

Madencilik ülke ekonomisi açısından giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Ekonominin petrole olan bağımlılığının azaltılması temelinde hazırlanan 2030 Vizyonu ve Ulusal Kalkınma Programı gibi planların en önemli sektörlerinden birisi madenciliktir. Henüz petrol dışı madencilik sektörünün GSYH içindeki ağırlığı %0,5 civarındadır.

Ülkede ticari değeri olan 15 farklı mineralin varlığı bilinmektedir (fosfat, boksit, manyezit, kaolin, titanyumdioksit, altın, çinko vb.). Sektörün en büyük oyuncusu arama faaliyetlerini de yürüten Suudi devletine ait Maaden firmasıdır, ancak özellikle arama faaliyetleri ile ilgili son dönemde yabancı yatırımcı çekilmesine dönük bir strateji izlenmekteyse de özellikle mevzuat anlamında bulunan boşluklar nedeniyle istenilen ivme yakalanamamıştır.

Enerji

Enerji sektörü GSYH içinde %1,7 civarında bir ağırlığa sahip olup son yıllarda sektörün bu ağırlığında önemli bir değişiklik olmamıştır. SA doğal gaz (elektrik üretiminin yarısı) geri kalan bölümün çok önemli bir kısma ise petrol ve türevlerinden elde edilmektedir. Bu çerçevede ülkenin enerji üretimi %99 yakın fosil yakıtlara dayalıdır. Hali hazırda %0,5'in altında olan yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjinin %30 seviyesinin üzerine çıkartılması hedeflenmektedir. Yenilenebilir enerji alanında, güneş, rüzgâr ve nükleer enerji ön plana çıkan türlerdir.

Diğer taraftan ülkede enerji kullanımında uzun süredir var olan devlet desteğinin, son yıllarda tekrar ortaya çıkan bütçe kısıtları çerçevesinde, azaltılmasının enerji tüketimi üzerindeki olumlu etkisi görülmektedir. Bu çerçevede konutlarda ve ticari işletmelerde kullanılan elektrik miktarında 2016 yılından itibaren azalma olduğu dikkati çekmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

SA'da dinin politika, sosyal davranışlar ve iş dünyası üzerinde önemli bir yeri vardır. Suudiler İslami değerlerle uyuşan bilgilere ve davranışlara daha fazla değer vermektedir.

Ziyaretçilerin bir aracı vasıtasıyla randevu alması önem taşımaktadır. Bu yüzden yumuşak mizaçlı, etkili akrabaları olan ve nüfuzlu bir aracı bulunmasında fayda vardır. SA'da iş yapabilmek batıya göre biraz daha zor ve yavaş gerçekleşmekte olup, iş görüşmeleri sırasında sabırlı olmak gerekmektedir. Toplantılar telefon konuşmaları ile sık sık kesilebilir. Tartışma esnasında genellikle kişisel argümanlar kullanılmaktadır. Israr, karşı tarafı ikna etmek için sık sık kullanılan bir yöntemdir. Suudilerle olan iş ilişkilerinde saygılı ve içten davranışlar beklenmektedir. Büyüklere saygı göstermek önemlidir.

Selamlaşma için bazı temel Arapça sözcüklerin öğrenilmesinde fayda vardır. Kartvizitlerinizin bir tarafının İngilizce, diğer tarafının da Arapça olarak hazırlanması sık rastlanan bir durumdur. Tanıtım materyallerinin Arapça olması bir avantaj sağlayacaktır.

Misafirlere iyi davranmak Suudiler arasında erdem olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden ülkede gerçekleşecek olan önemli aktivitelere iş yaptıkları kişileri davet etmek isterler. Suudi iş adamları yabancılarla ilgilenirler ve yapacakları hataların affedilmesini beklerler. Kaba bir davranış olarak kabul edilecek ve onları küçük düşürecek her türlü hareketten uzak durulmalıdır.

İş ilişkileri kişisel davranışlarla yürütülmektedir. Suudilerle iyi ilişki oluşturabilmenin bir yolu da onların sağlığı, kardeşleri, amcaları, kuzenleri ve oğulları ile ilgili olabilecek soruları sormaktır. Ancak, ailenin kadın üyeleri hakkında soru sorulmaması gerekmektedir.

Suudiler yemekte sessizliği tercih ederler. Yemek esnasında müzik çalınması her zaman hoş karşılanmamaktadır. Yemeğin sağ el kullanılarak yenilmesi ve karşı tarafa bir şey verilirken sağ elin kullanılması önemlidir.

Toplantılar için en uygun zaman dilimi öğleden öncedir. Ayrıca, yaz sıcaklarında bazı Suudiler karanlık bastıktan sonra toplantı düzenlemeyi tercih edebilirler. Sosyal toplantıların veya iş toplantılarının kesin bir başlangıç ve bitiş saati olmayabilir. Suudi iş kültüründe dakik olmak pek fazla öncelik taşımamaktadır. Siz toplantılarınızda vaktinde olmak için gayret etmelisiniz, ancak karşı taraf bu konuda biraz daha rahat davranıp toplantılara geç kalabilir. Ayrıca, Suudi muhataplarla telefon görüşmesi ve toplantı planlanırken namaz vakitlerinin dikkate alınması önemlidir.

Suudiler konuşma esnasında aralarındaki mesafeyi çok kısa tutmaktadırlar. Siz bu davranış biçimine alışık olmasanız da geriye doğru bir hareket yapmayınız. Bu şekildeki davranışınız sizin hissiz ve soğuk bir kişi olduğunuz imajını yaratabilir. Suudiler yolda yürürken sık sık el ele gezerler. Eğer Suudili biri elinizi tutarsa bu davranışı bir arkadaşlık göstergesi olarak algılamalısınız.

Araplar otururlarken bacak bacak üstüne pek atmazlar. Karşı tarafa ayak tabanının gösterilmesi de hoş karşılanmamaktadır. Suudiler konuşurlarken sürekli olarak elleriyle hareket etmekten hoşlanmalarına rağmen, herhangi birisini işaret ederek göstermek kaba bir davranış olarak kabul edilmektedir. Sol el Arap dünyasında temiz olarak kabul görmemektedir. Bu yüzden sol el ile bir davranışta bulunmamaya özen gösterilmesi gerekmektedir.

Spor özellikle futbol, at ve deve güreşi (bahis yasaklanmıştır), avcılık, ülkenin çekici gelen tarafları ve Suudi mutfağı hoşlanılan konuşma konuları arasındadır. Orta Doğu politikaları, uluslararası petrol politikaları, İsrail, İslami inanışların sorgulanması ve eleştirilmesi, hastalık, kaza, ölüm ise kaçınılması gereken konuşmalar arasındadır.

Para Kullanımı

Günlük alışverişlerde, kredi ve Banka kartı kullanımı giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Ticari ilişkilerde de yaygın olarak çek kullanılmaktaysa da zaman zaman çeklerin bozdurulmasında sıkıntı yaşanmaktadır. Karşılıksız çek mahkemeye götürüldüğünde mahkeme kararlarının ifası ayrı bir sıkıntı kaynağıdır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabi günümüzde, turistik, iş ve umre, hac vizeleri almak mümkündür.

Suudi Arabistan'a girişlerde, halihazırda en az bir defa kullanılmış olması şartıyla geçerli ABD, İngiltere ve Schengen vizelerinden bir tanesine sahip olanlar kapıda vize alabilmektedir. Söz konusu vize bir yıllık çok giriş çıkışlı olup, 128 ABD doları tutarındadır.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

İş saatleri sektöre göre değişmekle birlikte kamu kurumları için genel olarak Pazar-Perşembe; 07:30-14:30 (bankalar için 09:30-16:00) saatleri arasındadır.

Haftalık çalışma saati maksimum (günde 8 saatten 6 gün) 48 saat, Ramazan süresince ise günde 6 saatten 6 gün maksimum 36 saattir. Ramazan Bayramı'nda 5 gün ve Kurban Bayramı'nda 10 gündür.

Yerel Saat

GMT'den 3 saat ileridedir. Türkiye ile aynı saat diliminde yer alan Suudi Arabistan'da da kış ve yaz saati uygulaması bulunmamaktadır. Hal böyle olunca, ülkemiz ile saat farkı bulunmamaktadır

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

SA'da 2019 yılından itibaren aktif olarak hizmete alınana MERAS eServices Platformu, devlet kurumları tarafından özel sektöre sunulan hizmetlere erişimi kolaylaştırmak için kurulan bir platformdur. İşletme sahiplerine tek bir portal üzerinden ihtiyaç duydukları pek çok işlemi yapabilmelerini sağlayan platform aynı zamanda şirket kurulumu için de kullanılabilir. Platform üzerinden, ticari tescil, ticaret odasına üyelik işlemleri; Zekât ve Vergi Genel Otoritesi, Sosyal Sigorta Genel Kuruluşu, Çalışma Bakanlığı'na kayıt gibi işlemler ile şehir yönetiminden iş yeri izni alınması gibi işlemlerinin yapılması mümkündür.

Anılan sistemin kullanılmaya başlanması ile birlikte yeni bir şirket kurulumu için gerekli süre ve işlem sayısı azalmıştır. Ülkede şirket kurulum süreci kadınlar ve erkekler arasında farklılık göstermektedir. Erkekler için 3 işlem ve 10 gün süre geçerli iken kadınlar için 4 işlem ve 11 gün gerekmektedir. Kadınların ilave olarak iş kurabilmek için eşlerinden izin alması gerekmektedir. Yabancı yatırımcıların şirket kurabilmesi için öncelikle SA Yatırım Bakanlığında yabancı yatırımcı lisansı alması gerekmektedir. Anılan lisansın temininden sonra SA Ticaret Bakanlığında şirket tescil işlemlerinin yapılması mümkündür.

Şirket kurulumu ile ilgili detaylı bilgilere aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:

<https://investsaudi.sa/en/>

Şirket Türleri

SA şirketler kanuna göre 5 adet farklı şirket tipi bulunmaktadır; Limited Şirketi, Anonim Şirket, Ortak Girişim, Sınırsız Sorumluluk Şirketi (Unlimited Liability Company), hisse ile sınırlı ortaklı şirketleri.

Ancak, SA'da katma değer yaratacak yabancı yatırımlar temel olarak üç farklı şirket türünde yatırım yapabilmektedirler. Limited şirket (Limited liability companies-LLC), Anonim Şirket (Joint stock companies) ve Yabancı Şirket Şubesidir. Pratikte yabancıların SA'da çok tercih ettiği şirket türü limited ve anonim şirket şekilleridir.

Ön plana çıkan bu iki şirket türünün genel özellikleri şunlardır:

Limited Şirket (Limited Liability Company - LLC): Yabancıların en çok tercih ettiği şirket türüdür. Kurulması kolaydır. Her ortağa şirketteki sermayesi kadar sorumluluk yükler. Şirketler kanununa göre (the Companies law) şirketin sermayesinin %75'inden daha fazla şirket borçları oluşursa ve şirketin borçlarının 30 gün içerisinde ödenmesi mümkün olmadığı durumlarda ortaklar şirketin tüm borçlarını ödemekle kişisel olarak sorumludur.

- Limited şirkete, en fazla 50 özel veya tüzel şahıs ortak olabilir.
- Ortaklık anlaşması Şeriat ve Şirketler Kanunu (Shari'a and Companies Law)' na uygun olmalıdır.
- Şirket 20'den fazla ortağa sahip olursa en az 3 kişilik denetim kurulu oluşturulur.
- Mülkiyet devri Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığı (MISA) tarafından onaylanmalıdır.
- Herhangi bir hisse devrinden sonra MISA lisansı, ticaret sicili kaydı ve şirket ana sözleşmesi de değiştirilmelidir.

- %100 yabancı olabilir.
- Bir veya daha fazla müdür olabilir, müdürlerin Suudi Arabistan vatandaşı olması gerekmez.
- Mali yılbaşını seçebilir. (Normal olarak Hicri takvim uygulanır)

Anonim Şirket (Joint stock company): Genel olarak limited şirketlere uygulanan şartlar anonim şirketlere de uygulanır. Bunun yanında anonim şirketlerin idare giderleri limited şirketlerden çok daha yüksek değildir. Ortaklar, ana sözleşmede veya ortaklık anlaşmalarında belirtilmesi şartıyla özel uygulamalardan yararlanabilir.

- Ana sözleşme Ticaret ve Yatırım Bakanlığının yayınladığı modellere uygun olmalıdır.
- Sermayesi 500.000 SAR'dan aşağı olamaz.
- Şirket en az 3 en fazla 11 kişilik yönetim kurulu tarafından yönetilir.
- Yönetim kurulu bir kurul başkanı ve yönetici seçer.
- Yılda en az iki sefer yönetim kurulu toplantısı yapılır.
- Olağan genel kurul mali yılın ilk 6 ayı içerisinde yapılır.
- Olağanüstü genel kurul ana sözleşmede belirtilen şekilde yapılır.
- Yüzde 100 yabancı olabilir.
- Kurucuların hisseleri haricinde diğer şirket hisseleri serbestçe devir yapılabilir.
- Özel statütlü hisselerle sahip olabilir.

Şirket Kurma Prosedürü

Genel çerçevesi ile şirket kurulumu işlem bazında;

- MERAS sistemi üzerinden Ticaret ve Yatırım Bakanlığında şirketin tescil edilmesi, şehir yönetiminden iş yeri izni alınması, ticaret odasına üye olunması, şirket kurulum sözleşmesinin çevrimiçi noter tasdikinin yapılması, elektronik ticari sicil gazete yayının yapılması, Çalışma Bakanlığına kayıt olunması, Sosyal Güvenlik Kurumuna (GOSİ) kayıt olunması ve Zekat ve Vergi İdaresine (GAZT) kayıt olunması işlemleri 8 gün içerisinde tamamlanmaktadır. 1.200 SAR ticari kayıt, 2.000 SAR ticaret odasına üyelik ücreti ve 500 SAR elektronik gazete yayımlanma ücreti ve 1000 şehir yönetimi harcı ödenmesi gerekmektedir.
- Bankada yeni şirket hesabı açılması (ücretsiz, 1 gün)
- Şirket mührünün yapılması (50 SAR, 1 gün)
- aşamalarından oluşmaktadır. Yaklaşık 10 gün içerisinde yeni bir şirketin kurulması mümkündür. Kadınlar için ise MERAS sistemi üzerinden işlemlere başlanmadan önce ;
- Kadının erkek bir yakınından evden ayrılmak üzere izin alması (ücretsiz, bir gün) aşaması eklenmekte, bu da iş kurma işlem sayısını kadınlar için artırmaktadır.

Yabancı Yatırım mevzuatının temel dayanağı 2000 yılında çıkarılan Kraliyet Kararnamesidir (Yabancı Yatırım Kanunu). Bu çerçevede, tüm yabancı yatırımcılar bu kanuna uygun şekilde çıkarılan bir ruhsata sahip olmalıdırlar. Söz konusu izin Suudi Arabistan Genel Yatırım İdaresi (Saudi Arabia General Investment Authority-SAGIA) tarafından verilmektedir.

Söz konusu kanun ile ayrıca; yatırım için gerekli işlem ve şartlar, yatırımcıların yükümlülükleri, yatırıma izin verilmeyen faaliyetler, vergi ve yatırımla ilgili anlaşmazlıkların halline ilişkin hükümler yer almaktadır.

SA'da yatırım yapmak için gerekli olan minimum sermaye miktarı aşağıda sunulmaktadır:

No	Lisans Tipi	Minimum Sermaye Tutarı (SAR)	Minimum Suudi Ortaklık Oranı (%)
1	Ticaret (Suudi Ortakla Birlikte)	26.666.667 Yabancı sermaye tutarı 20.000.000 SAR'dan az olamaz, yabancı ortağın payı%75'i aşamaz.	25%
	Ticaret (%100 Yabancı)	30.000.000	-
2	Sanayi	-	-
3	İletişim	-	40%
4	Sigortacılık ve Reasürans	-	40%
5	Gayrimenkul Finansmanı	200.000.000	40%
6	Gayrimenkul Yatırımı	Her bir proje tutarı 30.000.000 SAR'dan az olamaz. (Arazi ve inşaat dâhil) (Arazi ve yapı Haremeyn-i şerife'nin dışında)	40%
7	İnşaat Projeleri Yönetimi; Mühendislik, Tedarik ve İnşaat Sözleşmeleri (EPC)	-	25%
8	Toplu Taşıma (Şehir içi Otobüs Taşımacılığı)	500.000	30%
9	Toplu Taşıma (Şehir içi Metro Taşımacılığı)	500.000	20%
10	Anonim Şirket	500.000	-
11	Tek Kişilik Anonim Şirket	5.000.000	-

2016 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararı ile belli şartlar altında perakende ve toptan ticarete dönük yabancı yatırımların ülkede yüzde 100 kendi sermayeleri ile şirket kurmalarının yolu açılmıştır. Bahse konu şartlar aşağıda yer almaktadır.

- Başlangıç sermayesi 30 milyon SAR'dan az olmayacak ve en az 3 uluslararası pazarda faaliyetleri bulunacak,
  - Çalışma ve Sosyal Gelişim Bakanlığının koyduğu Suudileşme hedeflerini yerine getirecek ve önemli pozisyonlarda Suudilerin çalıştırılmasına ve devamlılığına dönük planını ilk beş yıl içinde sunacak,
  - Şirket yıllık bazda, Suudlu çalışanlarının en az yüzde 30'u için eğitim planlaması yapacak,
  - Şirket kurulum lisansı alınmasından sonraki 5 yıl içinde 300 milyon SAR (başlangıç sermayesi dâhil) daha yatırım yapma garantisi verecek,
- Veya

- Şirket kurulum lisansı alınmasından sonraki 5 yıl içinde 200 milyon SAR (başlangıç sermayesi dâhil) daha yatırım yapma garantisi verecek ve aşağıdaki kriterlerden en az birisini sağlaması gerekmektedir:
  - Satılan ürünlerin en az yüzde 30'u SA üretimi olacak,
  - Satış gelirlerinin en az yüzde 5'i SA'da Ar-Ge harcamalarına ayrılacak,
  - Lojistik ve satış sonrası destek merkezi kurulacak.

Söz konusu değişikliğin amacı ise uluslararası büyük perakende zincirlerinin SA pazarına çekilmesini hızlandırmaktır.

Ayrıca, son yıllarda yapılan değişiklikler ile yabancı yatırımcıların, teknik müşavirlik ve danışmanlık şirketlerine %100 sahip olma imkânı getirerek, bu alanlarda serbestleşme sağlamıştır. Bu kapsamda yabancı yatırımcıların lisans alabilmeleri için aynı kapsamda 4 farklı ülkede tescil edilmiş şirketlerinin bulunması ve şirketin 10 yıllık tecrübesinin olması şartı aranmaktadır.

Tahkim kanunu çerçevesinde uygulama yönetmeliği çıkartılarak bu konuda bir iyileştirme daha sağlanmıştır.

Yabancılara izin verilmeyen yatırım alanları şunlardır (Negatif Liste):

Sanayi sektörü:

- Petrol arama, sondaj ve üretim (Madencilikle ilgili hizmetler hariç)
- Askeri ekipman, malzeme ve üniforma üretimi
- Sivil amaçlı patlayıcı üretimi

Hizmetler sektörü:

- Askeri sektöre yiyecek sağlama
- Güvenlik ve dedektiflik hizmetleri
- Mekke ve Medine'de gayrimenkul yatırımları
- Hac ve umre için turist rehberliği ve hizmetleri
- Lokal olanlar da dahil olmak üzere istihdam büroları ve hizmetleri
- Gayrimenkul komisyonculuğu
- Bazı basım ve yayım işleri
- Komisyonculuk acenteleri
- Görsel-işitsel ve medya hizmetleri
- Karasal ulaşım hizmetleri (Trenle şehirlerarası yolcu taşıma hariç)
- Ebelik, hemşirelik, fizik tedavi hizmetleri ve doktorluk benzeri hizmetleri
- Balıkçılık
- Kan bankası, zehir danışma merkezi ve karantina.

Yukarıda bahsedilen yabancılara yasak olan liste (Negative List) devamlı güncellenmektedir. Bu nedenle güncel liste https://www.sagia.gov.sa/en/SAGIA/Mediacentre/download_center/ linkinden kontrol edilmelidir.

Bütün süreçleri tamamlayıp kurulan şirketler kendi kullanımları amacıyla, SA'da mülk edinebilirler. Ayrıca, şahıslar sadece bu şirketlerdeki ortaklıkları çerçevesinde yüzde 20 gelir vergisine tabiidir.

Sigorta

Bütün çalışanların sosyal güvenlik kurumuna kaydının yapılması zorunludur (https://www.gosi.gov.sa/GOSIOnline/About_GOSI_Electronic_Services&locale=en_US)

SA vatandaşları için ücretin yüzde 22'si oranında sosyal sigorta primi ödenmesi gerekmektedir. Brüt ücretin yüzde 12'si işveren yüzde 10'u ise çalışan tarafından ödenir. Yabancılar için sosyal güvenlik sistemi yoktur. Sadece iş kazalarına karşı yüzde 2 oranında sağlık sigortası primi ödenir.

Çalışanın kusurundan kaynaklanmayan nedenlerle iş akdi sona ererse, işveren çalışılan ilk beş yıl için yıllık yarım maaş, sonraki yıllar için yıllık bir maaş tutarında iş sonu tazminatı öder. SA iş kanuna göre özel sektörde çalışacak Suudilere dönük 3.000 SAR tutarında bir asgari ücret belirlenmiştir.

Ayrıca, özel sigorta şirketlerinin faaliyet izinleri ve denetimleri ile ilgili "Müşterek Sağlık Sigortası Konseyi (The Council of Cooperative Health Insurance)" bulunmaktadır.

- The Mediterranean & Gulf Cooperative Insurance & Reinsurance Company (MedGulf)
- Tawuniya cooperative Insurance Company
- AXA Cooperative Insurance Company
- Allianz Saudi Fransi Insurance Company
- BUPA Arabia for Cooperative Insurance
- Allied Cooperative Insurance Group(ACIG)
- MetLife AIG ANB for Cooperative Insurance Company
- Solidarity Saudi Takaful Company

Sigorta şirketleri yapılan sözleşme çerçevesinde ve prim tutarlarına göre yurt dışı giderleri karşılayabilmektedir.

Ülkede sigortacılık sektörünün topladığı primlerin %60'a yakını sağlık sigortası primlerinden oluşmaktadır.

Bankacılık Mevzuatı

Ülkede finansal sistem SAMA (Saudi Arabian Monetary Authority- Merkez Bankası), Lisanslı Bankalar, özel yatırım fonları, birikim fonları, ihtisaslaşmış kredi kurumları ile menkul kıymet borsasından meydana gelmektedir. Bankacılık lisansları Maliye Bakanının önerisi, SAMA'nın incelemesinin ardından Bankalar Kurulu Kararıyla verilmektedir. Hali hazırda 12 yerli banka ve 14 yabancı banka şubesi (T.C. Ziraat Bankası'da bunlardan birisidir) ülkede faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bankalar temel olarak topladıkları mevduatı (ağırlıklı olarak vadesiz) kredilerde kullanmakla birlikte, varlıklar içerisinde ağırlık SAMA kaynaklı araçlarda olup, ikinci sırada ise krediler yer almaktadır. Bireysel veya kurumsal olarak kredi alabilmek için, ülkede tüzel bir kişiliğinizin bulunması gerekmektedir. Bankacılık sektörü kredilerde geleneksel olarak kurumsal müşterileri tercih ederken, son yıllarda bireysel müşterilere yönelim artmış görünmektedir. Bankalar arası para piyasasının yeterli olmaması nedeniyle bankalar nakit ihtiyaçları konusunda SAMA'ya güvenmektedir.

Bunun yanında CMA (Capital Market Authority) 91 yabancı ve yerli kuruma finansman ve aracılık lisansı vermiştir.

İslami finans sektörünün yüzde 50'sini oluştursa da bu kesime dönük farklı bir mevzuat bulunmamaktadır.

Vizeler

SA'da, yabancı yatırımcı olarak, bir şirkette çalışma veya çalışan birisine bağlı olarak (eş durumu, aile vs.) oturum almak mümkündür. Geçtiğimiz yıl devreye alınan uygulama (bir çeşit yeşil kart) ile bir kere yapılan 800.000 SAR ödeme ile süresiz ve Suudi vatandaşlarına tanınan haklar ile oturum almak mümkündür. Vatandaşların sahip olduğu tüm haklara sahip oturum izninin senelik 100.000 SAR bedele sahip süreli bir alternatifi de mevcuttur.

Bunun dışında çalışma vizesi için SA'da yerleşik firma önce Suudi çalışma bakanlığından ihtiyacı çerçevesinde yabancı çalışma izni talebinde bulunur, bu talep firmanın Suudileştirme programındaki performansına göre değerlendirilir, sonuç olarak onay verilerse, çalıştıracağı kişi/kişileri davet eden mektubu hazırlayarak ticaret odası onayı ve dış işleri bakanlığı iznini alır ve ilgili ülkede SA temsilciliğine vize başvurusunu yapar.

Geçici süre ile gelecek işçiler (kısa süreli montaj ve inşaat vb. işler için) iş vizesi ile getirilip ülkeye girişin ardından çalışma bakanlığına yapılan başvuru ile vize süresi boyunca geçici oturuma çevrilebilmektedir.

Çalışma izni ile ülkede bulunan yabancı çalışan ve aileleri için son yıllarda getirilen harçlar ülkeden özellikle ailelerin ayrılmasına sebep olurken, devlet imalat sektöründe yine Suudileştirme performanslarına bakarak özel sektöre bu harçlar konusunda destek vermektedir.

Kaynak: T.C. Cidde Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği